

צמאון לתורה ולקדושה והשפעתו

1. טז. רבוי הלמוד מקשר את הקדושה העליונה ברוחו* של אדם, אף על פי שאינו יורד לעמקם של דברים, ולפעמים פועל עליו לטובה עליונה גם כשאינו יודע את הפשט במה שלמד, אבל הוא צמא לדבר ד' ללמד הרבה, ומשביר את צמאונו בתלמוד מרבה, והנשמה מתעלה. ובלמוד רזי תורה, אף על פי שאינו מבין את הענינים לפרטיהם, ונדמה לו כאלו הוא עוסק בצדדים שמענים את נפשו, ואת חושו הרוחני השוקק לדברים מובנים, מכל מקום אחר הלמוד האורה מופיעה עליו, והוא בכלל כל העוסק בתורה בלילה שהקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר יומם יצנה ד' חסדו ובלילה שירה עמי.**

**

315 ואפילו אם הוא טועה בלימודו! ראה מהר"ל. הקדמת תפארת ישראל: "לא יאמר האדם כי התורה לא נתנה רק לגדולי החכמים שהם רחוקים מן הטעות, אבל התורה נתנה לכל, ולא יאמר גם כן אולי

אשגה בתורה. ודבר זה פירשו במדרש (שיר השירים רבה ב, טו): 'הביאני אל בית ה' ונדגלו עלי אהבה' (שיר השירים ב, ד) - רבי יונה אמר: שני חברים העוסקים בהלכה, זה אומר בית אב של הלכה וזה אינו אומר בית אב של הלכה, אומר הקב"ה: 'ודגלו עלי אהבה'. אמר רב אחא: עם הארץ שקורא לאהבה איבה, כגון 'ואהבתי' (דברים ו, ה) - 'ואיבת', אמר הקב"ה: 'ודגלו עלי אהבה', עד כאן". בהמשך כותב המהר"ל שזו אחת הסיבות לכך שאנו מברכים 'לעסוק בדברי תורה' (ולא 'ללמוד תורה'). מאחר ו'לימוד נקרא הבנת הדבר מה שלמד... כי ללמוד תורה לא שייך רק על מי שלמד תורה ומכוין ההלכה לאמתתה שבזה שייך ללמוד תורה, אבל מי שאינו מכוין ההלכה על אמיתתה אין זה למוד, לכך מברכים 'לעסוק בדברי תורה', בין שהוא מכוין ההלכה או שאינו מכוין ההלכה, רק שיכוין ללמוד האמת אף על גב ששגג. הרי כי ללמוד התורה לעצמו נקל מאד ואין צריך לחוש לשום דבר". ראה גם בעל שם טוב על התורה, פרשת נח, אות ל: "ריב"ש [רבי ישראל בעל שם טוב] אמר: אדם שהוא קורא בתורה, ורואה האורות של האותיות שבתורה, אף על פי שאינו מבין הטעמים כראוי, כיון שהוא קורא באהבה גדולה ובהתלהבות, אין השם יתברך מדקדק עמו אף שאין אומרם כראוי, משל לתינוק שאביו אוהבו מאוד ומבקש דבר מאביו, אף על פי שהוא מגמגם ואינו אומר כראוי, אביו נהנה מאוד, לכן כשאדם אומר דברי תורה באהבה, השם יתברך אוהבו מאוד ואין מדקדק אחריו אם אומרם כראוי, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (שיר השירים רבה ב, טו) 'ודגלו עלי אהבה' - אל תקרי 'ודגלו' אלא 'ולגלוגו עלי אהבה'".

316 תהלים קיט, כ. ראה ז, א1.

317 אמנם לימוד תורה אמיתי הוא לימוד שבו האדם "יודע את הפשט" ו"יורד לעמקם של דברים" ככל יכולתו; ומכל מקום, כאשר הדבר אינו אפשרי - הרי שיש ערך בלימוד תורה שכזה "גם כשאינו יודע את הפשט במה שלמד" ו"אף על פי שאינו יורד לעמקם של דברים". כפי שאומרת הגמרא: "אמר רבא: לעולם ליגריס איניש ואף על גב דמשכח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר" (עבודה זרה יט, א), "שאין רבו יודע לפרש לו כלום" (רש"י). ובמקום אחר (ברכות ו, ב): "אמר רבי זירא: אגרא דפרקא רהטא (רש"י: עיקר קבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם היא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר למוד). אמר אביי: אגרא דכלה דוחקא (רש"י: שבת שלפני הרגל, שהכל נאספין לשמוע הלכות הרגל). אמר רבא: אגרא דשמעתא סברא (רש"י: שהוא יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר)". לימוד תורה הוא לימוד שבו האדם "יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר", כלשון רש"י, וכאשר האדם אינו עושה זאת - אין זה לימוד. אולם כאן מדובר על אדם העושה כן מתוך מסירות נפש ואהבת ה' הבאים לידי ביטוי במרוצה ובכוננות לישב בצפיפות, כך שעצם השייכות הנפשית הזו לתורה הרי היא פועלת לטובה.

320 עבודה זרה ג. ב: "אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה - הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר 'יומם יצנה ה' חסדו ובלילה שירה עמי' (תהלים מב, ט) - מה טעם 'יומם יצנה ה' חסדו? משום ד'בלילה שירה עמי'". הרמב"ם (הל' תלמוד תורה ג, יג) כותב שעיקר לימוד התורה הוא בלילה: "אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה - יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה. אמרו חכמים: אין רנה של תורה אלא בלילה, שנאמר 'קומי רני בלילה' (איכה ב, ט), וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום, שנאמר 'יומם יצנה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי'". בדרך זו, אדם הלומד תורה בלילה - כאשר הוא יוצא אל החברה הרי שהדבר ניכר עליו, וזהו "חוט של חסד נמשך עליו ביום". אמנם בפסקה שלפנינו הרב מבאר את דברי חז"ל הללו על דרך הדרש.

321 התורה מקדשת את האדם גם אם אינו מבין את הדברים לאשורם. לכן אנו מכבדים תלמידי חכמים - לא מפני שהם צברו סך מסויים של ידיעות, אלא מפני שהתורה חדרה אל תוך חייהם, בבחינת "תורה דיליה" (קידושין לב, א). וכותב המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב התורה, פרק יא) "שלא יאמר האדם כי בעל התורה הוא כמו שאר אדם ואין שם תורה נקרא עליו רק אדם שיודע תורה, ודבר זה אינו, רק כי התלמיד חכם כמו עצם התורה ויש לו דמיון גמור אל התורה. ובודאי דבר זה הוא הטעם שאמרה התורה לא תסור ימין ושמאל מכל אשר יורוך" (ע"פ דברים יז, יא). כי החכמים הם עצם התורה גם כן, וכמו שגזר השם יתברך ונתן התורה לישראל - כך נתן החכמים והם גם כן עצם התורה". ראה אורות.

*

רבי הלמוד מקשר את הקדשה העליונה ברוחו של אדם. כל מצוה מקשרת את האדם אל הקדושה (כפי שאנו מברכים ואומרים "אשר קדשנו במצותיו"), אבל לימוד התורה מקשר את האדם אל "הקדשה העליונה". שכן, המצוות מתקיימות על ידי הגוף ולכן הן מחדירות קדושה בנפש, שהיא הצד הפסיכו-פיסיו-ביולוגי של האדם, ואילו לימוד התורה מתקיים על ידי השכל, ולכן הוא מחדיר קדושה ברוח.¹⁴ אם כן, "רבי הלמוד מקשר את הקדשה העליונה ברוחו של אדם", אף על פי שאינו

2. רמב"ם הת'ת ג, יג' - אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו

אלא בלילה. לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה, יזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה ואכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה. אמרו חכמים (שיר השירים רבה ה יא): "אין גורנה של תורה אלא לילה, שנאמר (איכה ב יט): "קומי רוני בלילה". וכל העוסק בתורה בלילה, חוט של חסד נמשך עליו ביום, שנאמר (תהלים מב ט): "יומם יצנה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי". וכל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה, אש אוכלתו.